

VIDĚL JSEM, JAK LIDÉ Z MÉ GENERACE OCHOTNĚ SKOČILI DO NÁRUČE BOLŠEVIKOVI

Otmar Oliva (nar. 1952)

Ten okamžik si pamatuje naprosto přesně. Dne 17. října 1979 ho zatkli. V devět hodin ráno. Bylo to v době, kdy byl na vojně a měl dva týdny před svatbou. „*Oni to samozřejmě věděli, požádal jsem si totiž o volno za účelem svatby [...]. Nasadili na mne dva spoluvojáky, agenty, kteří donášeli vojenské kontrarozvědce. Obvinili mne z pobuřování, roznášení materiálů Charty 77,*“ popisuje Oliva. Uvěznili ho na dvacet měsíců. Byla to osudová zkouška. Nejhorší ve vězení byla zima. Sám Oliva říká, že v době, kterou trávil za mřížemi, si jej našel Bůh. Ono těžké období dokázal zachytit v kresbách. Jeho obhájce Josef Krupauer mu nabídl, že kresby vynese ven. Jenže jak to udělat? Přemýšleli, zda to vůbec půjde. Oliva se díval, který z bachařů takzvaně filcuje, tedy dělá důkladnou osobní prohlídku. Zjistil, že jeden z dozorců nesahá nikdy vězňům na břicho. „*Tak jsem si to dal na břicho a podařilo se to dostat ven. Josef Krupauer pak kresby zachránil. Bylo jich docela dost. Dva bloky jsem tam pokreslil. Možná šedesát kreseb,*“ říká Oliva. Krupauer pak kresby předával nastávající manželce Olze. „*Pro ni, pro ni to vlastně bylo nejhorší,*“ dodává.

Ale ve vězení zjistil od spoluvězňů, že si i tady dokážou poradit. Například jeden z nich poslouchal zakázané vysílání Hlasu Ameriky. Rádio měl v krabičce od mýdla. Baterky získal z účtárny, kde se dávaly do kalkulačky.

Otmar Oliva se ovšem nenechal zastrašit a po propuštění z vězení se dál choval svobodně. Přestěhoval se do Velehradu na Uherskohradištsku, věnoval se umělecké tvorbě a zasazoval se o to, co považoval za důležité. Navazoval kontakty s lidmi, kteří měli na komunistický režim stejný názor jako on. Tvořil. Dnes je uznávaným sochařem nejen v Česku, ale i za hranicemi země.

Otmar Oliva se narodil 19. února 1952 v Olomouci. Vyrůstal na předměstí Hodolany, v poklidné části Olomouce, odkud to nebylo daleko ani do centra města. Jeho myšlení významně ovlivnil osud jeho otce, který byl vojákem a příslušníkem druhého odboje. Bojoval na Západě, což vedlo zpravidla automaticky k tomu, že pro komunisty ovládající jeho vlast od února 1948 byl automaticky nedůvěryhodný. A co víc. Pro komunistický režim byl každý takový „*západák*“ potencionálně nebezpečný.

Otec se jmenoval také Otmar a za války byl příslušníkem československé samostatné obrněné brigády, které velel Alois Liška a která se účastnila obléhání francouzského

přístavu Dunkerku. Město bylo sice obklíčené, ale ovládala ho německá armáda. Otmar Oliva starší se pak v roce 1945 jako osvoboditel vrátil v uniformě do Československa.

Po komunistickém převratu se na něj upřela pozornost tajné policie. Když Otmara Olivu staršího zatkli, synovi bylo devět. *„Já byl tehdy u toho zatčení. Chodil jsem tak do třetí čtvrté třídy. Pamatuji si tu atmosféru a chování učitelů. Oni se mne ptali, kde je tatínek.“*

Popisoval, jak po zatčení otce zůstala doma rozbitá zarámovaná fotografie velitele britské 21. skupiny armád maršála Montgomeryho, ležela pošlapaná na zemi.

Ale ne všichni se chovali špatně nebo příliš opatrně. Otmar Oliva vzpomíná na učitele, který se mu snažil v té době nenápadně pomoci. *„Byl to fantastický učitel. Ten mne požádal o takovou službu. Vedle byl obchod ovoce a zelenina a on mne poprosil, abych nosil k němu domů krmivo pro andulky s tím, že je chová. Chtěl, abych tímto způsobem přišel na jiné myšlenky [...].“*

Když se potom otec vrátil z vězení, pokoušel se synovi ztracená léta vynahradiť. *„Jezdili jsme na kolech třeba do Tater. To bylo fantastické. Po propuštění na svobodu mi to chtěl tímto způsobem všechno vrátit,“* popisuje Oliva.

V roce 1967 začal studovat na Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti. Jenže přišel rok 1968, nejdříve uvolnění, potom sovětská okupace a emigrace jeho otce. Odešel do Švýcarska. Syn pokračoval ve studiu na Akademii výtvarných umění v Praze. V roce 1978 měl štěstí a absolvoval studijní pobyt v Řecku. V té době už se objevovala nespokojenost s komunistickým režimem. *„My jsme pozorovali to lámání naší generace. Viděli jsme, jak ochotně ti lidé skočili do náruče bolševikovi. Třeba estébák, který byl stejně starý jak já. To, že se tím estébákem stal, tak tím jen si zvolil snazší cestu,“* říká Oliva.

Pak následovalo zapojení do aktivit kolem Charty a pak nástup na vojnu a zatčení. A věznění. Po propuštění měl samozřejmě jako politický vězeň problém získat slušnou práci. Tak zdobil zvony a spolupracoval se zvonařskou dílnou Dytrychových v Brodce u Přerova.

Samozřejmě, za otcem se nepodíval. *„Byl jsem našťvaný – každý rok jsem žádal o to, abych mohl jet za tatínkem. Mám štosy těch zamítnutí. Věděl jsem, že to tak je, ale věděl jsem, že je potřeba přesto něco dělat,“* říká Oliva.

„Kontrolní orgány správy pasů a víz SNB obdržely podle příslušnosti Vaše podání ze dne 23. 2. 1986, kterým jste se obrátil na prezidenta ČSSR se žádostí o pomoc ve věci povolení cesty do Švýcarska za otcem, který se v cizině zdržuje bez povolení československých úřadů od

roku 1968. K Vašemu podání sděluji, že po posouzení všech okolností případu bylo rozhodnuto Vaší žádosti nevyhovět,“ napsali mu ze správy pasů a víz dne 14. dubna 1986.

V polovině 80. let se Olivovi podařilo v rámci svého ateliéru na Velehradě zřídit kovoliteckou dílnu. Při odlévání soch se scházelo Společenství přátel Refugium Velehrad. Organizovaly se výstavy a vydávaly samizdaty, tedy tajně opisované knihy či časopisy.

Ale Otmar Oliva byl pořád samozřejmě pod pečlivým dohledem tajné policie. Ta označovala jeho postoje jako antikomunistické a vyčítala mu, že udržuje styky s představiteli katolické církve či věřícími lidmi. Řadu z nich ostatně už StB dlouhodobě sledovala.

Dne 30. listopadu 2015 vydalo Ministerstvo obrany osvědčení, že Otmar Oliva byl v době nesvobody účastníkem odboje a odporu proti komunismu. V odůvodnění byla zmíněna *„dlouhodobá a soustavná protikomunistická činnost spočívající zejména v podílu na vydávání, tisku a distribuci samizdatového časopisu moravské verze Střední Evropy a dalších ilegálních tiskovin protikomunistického charakteru zaměřených na obnovu svobody a demokracie v tehdejší Československu“*.

Otmar Oliva sice čelil komunistické totalitě, ale ta mu nedokázala zabránit v umělecké tvorbě. Od počátku spolupracoval s akademickým malířem Vladimírem Vaculkou, kterého ovšem roku 1977 postihl infarkt a předčasně zemřel. Byl uštván komunistickým režimem. Krátce předtím byla u něj doma provedena domovní prohlídka. Někdo ho prý udal, že ilustroval samizdatovou sbírku básní Jana Skácela.

Otmar Oliva měl větší štěstí. Proslavil se jako všestranný umělec, autor řady artefaktů, výzdoby zvonů, liturgických předmětů, medailí, náhrobků, pomníků či pamětních desek, fontán, ale také celých uměleckých řešení. Tři roky po pádu komunismu navštívil italský Řím a poté začal tvořit pro Vatikán. Je autorem výzdoby kaple Jana Pavla II. Redemptoris Mater. Její součástí je papežský trůn, který je prvním papežským trůnem od časů Berniniho. Oliva je také autorem medaile k dvacátému výročí pontifikátu papeže Jana Pavla II.

Autor textu Luděk Navara